

Mikszáth Kálmán:

A TINTI

Hát már megint mi történt a Bercivel. Nagy dolog történt. Egy bácsi jött, akinek a neve, Bánat. Azaz nem bácsi, dehogya bácsi. Pedig ő csak bácsikat és néniket ösmert és azok mind szívesek voltak hozzá.

És most egyszerre csak előtoppan valaki. Egy idegen, egy ismeretlen, egy ijesztő valaki, aki megfagyasztja benne a vért, megrendíti egész kis lényét, marcangolja, tépi a szívecskéjét, patakot nyit a szép fekete szeméből. És ez a Bánat. Hogy rátalált a csúf szörnyeteg az ő kis falovai és szekerei közt!...

És milyen különös okokból talált rá. A kis kutya miatt. Mondtam is mindig a Bercinek: „Minek az a nagy szeretet közted és a Tinti közt – mert Tinti a kutya neve – meglásd, hogy nem visz jóra.” Az anyja is váltig intette: „Ne fogdosd, ne nyalogasd örökre azt a kutyát, még egyszer beléd harap.” Mind a ketten ellenségei voltunk titokban a Tintinek, mert irigyeltük tőle a Berci szeretetét. Azért mondom, titokban, mert ugyan szeretném látni, ki legyen az, aki nyíltan merjen a Tinti ellen valamit kezdeni. A kis Tinti családtag. Oly kicsike, oly kedves, azokból a fajokból való, melyek nem nőnek nagyobbra, mint az öklöm. Szép hosszúkás feje van, mint egy kis festett lóé. Hát még az az okos szeme, meg zsemlyeszín szőre!...

Bercike a kávéja felét neki adja. Reggel felugrik a Berci ágyába és egy félóraig játszanak. Az első levelet életében is a Tintihez írta Velencéből az ő dülöngős ákombákomjaival.

Merthogy a Tinit nem vihettük magunkkal olyan hosszú útra, odaadtuk kosztba a házmesterékhez – jól gondját viseljék, míg a kis gazdája hazajön a messze országból s átveszi.

Hát ennek írta a következő levelet:

„ Kedves kis kutyám, Tinti!

Én hála Istennek, egészséges vagyok. Hát te hogy vagy? Viseld magad jól, Édes Tintikém és vigyázz, hogy a lábadra ne hágjanak. Ki ne menj az utcára, Tinti, jaj, csak ki ne menj, mert eltévednél, és soha se tudnál haza találni és valami rossz ember ellopna és én nem láthatnálak többet. Mindennap gondolok rád, ne félj semmit. Ma is eltettem neked egy kis szalámit és tegnap láttam az öregapádat egy talyigába befogva. Apa azt mondta, hogy ez az egyetlen fogat Velencében. Mindnyájan tiszteltetek.

Hú gazdád: *Albert.*”

A házmesterné, Homolkáné beszéli, hogy mikor megjött a levél, felolvasta a Tinti előtt és élő ember olyat nem látott. A kiskutya hallgatta, hallgatta és nézte a levelet az ő apró okos szemével, míg egyszer csak átnedvesedett. És az is olyan igaz, mint hogy élek, (tudniillik, hogy Homolkáné él), elkezdett nyafogni, kunkogni, mintha sírna.

Mikor aztán hazajött a fiú, volt nagy öröm a találkozásban, nem lehet azt leírni. Bercike magához ölelte a Tintikét, a Tintike pedig farkát rázogatta roppant vígságában és nyalta finom kis nyelvvel a Berci kezét – mely tele volt ajándékkal.

Egy szíj, egy lánc, egy kis szájkosár és hozzá a zöldbársony takaró, mely a has alatt gombolódik be.

– Nézd csak, Tinti! Ez is a tied. Ez is, az is. Uccu uccu! Most már úri kutya vagy! Mindennap kijössz velem sétálni az új ruhádban.

Fölpróbálta rá egyenkint a nyakszíjat, ezüstgombokkal kiveret. (Apa, nézd csak, milyen szép benne!) Aztán a zöld ruhát. (Jaj, de különös leszel, szívecském.) Aztán föltette neki a szájkosarat. A Tinti csak egyre hunyorgatott az ajándékoknak, hanem ez az utolsó nem tetszett neki. Prüsszentett benne, a fejét rázogatta, aztán odasúrolta száját a padlóhoz – szeretne volna, ha valahogy lemarad róla ez a szájkosár.

Másnap szép őszi idő volt, kiakartak menni sétálni a Berci és a Tinti. De a Homolkáné útjukat állta a lépcsőn:

– Jaj, ki ne tessék vinni, Bercike, a Tintit, mert elfogja a sintér.

Berci rémulten nézett Homolkánéra.

– A sintér? Hát mért fogná meg, hiszen a Tinti semmit se lopott. Ezt mind én vettem neki.

Homolkáné röhögött.

– Igen ám, de nem fizette meg az adót.

– Mi az az adó, Homolka néni?

– Hát azt az állam vagy a város szedi, aranyoskám.

– Ki az az állam? Valami bácsi?

– Nem, aranyoskám, az nem ember, hanem valami izé... valami zseb.

– Nem értem, Homolka néni. A zseb nem foghatja meg a Tintit.

– Hiszen persze, kis okosom, de ha mégis megfogja.

Nem értette meg a Berci. De, azért mégse merte elvinni a kutyáját és az anyját tudakolta meg. Az aztán igazat adott Homolkánénak. Színszakasztott valóság, hogy a kutyának előbb érmet kell váltani öt forintért a hatóságnál. Érmet? Öt forintért. Hol vegyen ő öt forintot? Nem volt akkoriban se égen, se padláson több pénze negyvenhárom krajcárnál.

Szegény kis fiam! Az ő hófehér lelkét először ihlette meg egy hideg kéz: a *hatóságé*. Ez rajzolta rá homlokára az első felhőjét a gondnak.

Honnan teremtsen ki az öt forintot? Hát gazdálkodással, krajcárt krajcár mellé téve, a „tízórai” pénzből és minden más jövedelméből, egész addig, míg ötszázra gyűl.

Ez az „egyéb jövedelme” a cukorkákra adott hatások és a doktor bácsi krajcárjai, ki valahányszor behagyja tenni a torkába a kanalat és „A-t” mond, egy fényes új krajcárt csúsztat a markába.

Minden ilyen szerzett krajcár után oda csettentette Berci a kutyát és ravasz szemhunyorgatással mondogatta neki:

– Ne félj semmit, Tinti. Megint közelebb vagy a szabadságodhoz – egy krajcárral.

Végre is apránként szaporodott a pénz és közeledett a Tinti szabadsága. Mennyi szó volt erről a gyerekszobában, mikor a fiúk eltűnődtek rajta, hogy is lesz az. Igaz-e, hogy a Tintit beírják egy hivatalos könyvbe? Bizonyosan úgy lesz. Vajon beírják-e a nevét is, vagy csak a gazdáját írják be. Mégis csak illőbb volna, hogy a Tinti nevet is oda írják: akkor mindjárt valaki lenne a Tinti: igaz-e, Tinti? Aztán ideadják az érmet

és a Tinti büszkén, szabadon fog sétálni a járókelők között az éremmel és senki se fogja egy ujjal se merni illetni, mert akkor a Tinti már szabad lesz... Ugye, apa, azért szabad a nyulakat lelőni a mezőn, mert nincsenek érmeik. Ezer ilyen apró bohóságáról fecsegték, csacsogtak.

A Tinti a kandalló előtt feküdt, a két első lábát előre kinyújtva a szőnyegen, a két hátulsót maga alá szedve és csendesen pislogott, úgy tett, mintha hallgatná. A gáz-kandalló fénye aranypántokat vetett rá, a szép sárgás szőre világítani látszott. Nagyon szerette a meleget és a gazdáját.

Mikor aztán együtt volt mind az ötszáz krajcár és egy zacskóban húsz és két-filléresekben csörgött, nagy nap volt az. Az egész ház visszhangzott a vidám zajtól.

Délután kapta meg az utolsó hatost Berci, tüstént menni akart a hatósághoz, de a hatóság csak két óráig van együtt, várni kellett másnap reggelig.

– Holnap már szabad leszel, Tinti, holnap, holnap!

Az egész ház tudta a nagy eseményt.

A Homolkánénak is megüzenték. Haza, a nagyanyjuknak is megírták, hogy mi lett a Tintiből. Nagy szerencse érte a Tintit. Holnap a Tinti is azt mondhatja, amit a nagybácsi szokott mondani: „Hogyne beszélnek, miért ne beszélnek; kifizettem az adómat, hát beszélek.” Holnap talán még meg is szólal a Tinti.

Majd fölvtették a házat a roppant örömtől. Berci csöngette az ötszáz krajcáros zacskót, magasan fenntartva azt a kezében. Körül táncolta az asztalt, a Tinti pedig ágaszkodott a zacskó felé, mely egy nagy darab röpködő tüdőnek látszhatott előtte. A fiú csak egyre incselkedett, a kutya csak egyre kapkodott. Nosza, a Berci is arra ugrott, erre ugrott, lejjebb eresztette, még följebb emelte a zacskót: „Hop, hop, Tinti, kapd meg, Tinti.” Nekimelegedtek, nekiszilajodtak, széket, hímző-rámát, szatyrot, mindent feldöntöttek a szobában és csak ugráltak, táncoltak, mint a bolondok. Kopogott, dübörgött a padló a lábuk alatt, hogy rengett, mozgott minden bútor.

Hát egyszer csak nagyot ugrott a Berci, de szörnyű nagyot és top, egy szívszaggató vonítás hangzott fel a nyomában: a cipője sarkával, teste egész súlyával rároppantott a Tinti lábára.

Rémülten tekintett oda. A Tinti apró vékony lába össze volt zúzva alul szilánkokra. Fent a csuklóban is kitört a helyéből. Vége van. A Tinti nem bírt mozdulni, csak üvöltött, munkogott fájdalmasan. Rettenetes volt nézni és hallani. Kis vézna teste reszketett.

Berci megmerevedve nézte, némán, sápadtan. Benyitott hozzá az első bánat...

A kutya hanyatt fekvé meredt a pokrócon, három ép lába az égnek meredt, a negyedik lelógott holtan, zúzottan, mint egy letört gally, mintha nem is az övé volna. Idétlen kölyök hangja borzalmas volt, amint nyöszörgött. Szomorú, megtört tekintét le nem vette a megijedt fiúról, mintha mondaná:

– Jaj, mit tettél velem, kis gazdám!

Ezt már nem állhatta a kis Berci, fölemelte lecsüngő kezét és eltakarta velük a két szemét. Aztán odatántorgott egy székhez, ráborult és elkezdett keservesen sírni.

A gyermek sírása messze kihangzott az éjszakába át az ajtókon és a falakon. A szomszédok átjöttek tudakozódni: mi baja a Bercinek.

– Nagy szerencsétlenség történt – suttogta nekik a nagyobbik fiú. – Eltörte a Tinti lábát. Ízzé-porrá zúzta az egyik lábát.

És a nagyobbik fiú is könnyezett.

Az anyjuk tanácstalanul volt. Látván a nagy bajt, a Bercire támadt:

– Látod, látod, hogy megint mit tettél a nagy szelességeddel. Hát illik az? Hát nem fáj a szíved a szegény állatért?

Dehogy nem fáj, dehogy; hiszen meg se lehetett állítani a sírásban. Az ő bánatához nem szabad hozzátoldani, olyan nagy bánat az.

Észre is vette ezt az anyja, aki előtt az Istenke egy kis ablakot tart nyitva, melyen át belát a Berci szívébe, más senki se tud arról az ablakról. Hát látta ő legott, hogy ott mi morajlik, hogy tengernyi keserűség s fordított a beszédjén sietve:

– No semmi az. Ne búsulj, édeském. Hiszen nem akartad. Meg nem is lesz semmi baja a Tintinek. Tudod, hogy az ebcsont beforr.

Fejét az ölébe vette, a könnyét lecsókolta. De a fiú sírt és egyre sírt, lassankint át- nedvesedett az anyja keblén a ruha, még a fűződerék is. Ennek már a fele se tréfa. Jaj, még a szíve szakad meg szegénykének.

– Nosza, Nelli, Róza, szaladjatok hamar az állatorvosért.

De hol lehet most későn este orvost találni. Meg kell a Homolkánét kérdezni. A Homolkáné mindent tud.

Fel is jött nyomban a Homolkáné. Mondta, hogy ösmer egy állatorvost itt a szomszéd utcában, de az most nincs Budapesten.

Róza, Nelli szétszéledtek a városba, rendőröktől, éjjeli bakterektől kérdezősködve állatorvos után.

Ezalatt a telefon is egyre berregett, csengett és vitte a szót gyorsan az állatgyógyító intézetbe, a szerkesztőségekbe, az ismerős újságírókhoz: nem tudnak-e valahol sürgősen kapható állatorvost.

Berci pedig sírt, sírt, a vacsorához hozzá se nyúlt, az orrocskája megdagadt, a szemét már véresre marták a sós könnyek, de nem lehetett a keserves, egyre jobban előtörő zokogását megállítani, csak néha tekintett át lopva a nyöszörgő és reszkető kutyára.

Ah, rettenetes! A kutya mindig csak őt nézte a fekete borókaszemével.

– Engem néz! Engem vádol! – tördelte a Berci fuldokló hangon és jajveszékelésbe tört ki.

Mikor éjfél tájban haza kerültem, valóságos felfordulást találtam a házban. A cselédek jöttek-mentek, csapkodták az ajtókat, ott benn pedig a nappaliban az egész család sírt. Berci a kutyát siratta és a kezét tördelte. A nagyobbik fiú meg az anyja pedig a Berci bánatát siratták.

De szerencsére éppen jött már az állatorvos is. A Róza felhajkurászott egyet valahol az Erzsébetvárosban.

Mogorva öregúr volt boglyas cylinderkalappal, nagy bajusszal, a nyaka össze volt kötözve különféle tarka kendővel.

– Hüm, hüm – kezdé –, mi az a sürgős baj? Hol az a kutya? Hm? Mi az a kutya? Hm?

Megmutattuk neki a kutyát.

– Ostobaság! – szólt ingerülten egy megvető kézlegyintéssel. – Hiszen ez nem is rattler, csak félrattler. Hát ezért költöttek föl engem? Ez a kutya nem ér öt garast se.

– De nagyon szenved, orvos úr – csillapított a feleségem.

– Szenved? Hát hadd szenvedjen. Azért kutya. És csak félrattler. Mit akar egy félrattler? Az orvos nem arra szerzi a diplomáját, hogy félrattlereket gyógyítson. Nem érdemes ezt gyógyítani. Hm.

– Igaz, orvos úr, de mikor a fiúé. Ezé a kis fiúé...

Az anyja ezzel akarta a Tinti rangját emelni. De az állatorvos rá se nézett a fiúra, hanem a cipője orrával megpiszkálta a Tintit, amire az még fájdalmasabban kezdett remegni és üvölteni.

– No, hát hozzanak közelebb valami világosságot. Ha már itt vagyok, megnézem, hogy mi történjék vele. Agyonütendő leszen-e vagy gyógyítandó?

Berci most felugrott és a doktor elé állott bátran:

– Ezer forintot adok, ha meggyógyítja! – kiáltá hevesen.

Az öreg doktor elmosolyodott. Odavitték neki a zsinóros villanylámpát, de az abban a percben kialudott, éppen kiegészett a körtéje.

– Ostobaság – morogta a doktor. – Az utolsó komoly találmány a koppantó volt. Hm. Ami azóta jött, az mind nem ér semmit. Hm.

Gyertyát gyújtottak, megnézte a kutya lábát és így szólt. Berci mohón leste minden szavát:

– Egy hét múlva szaladni fog a kis bestia.

Nagy tehet esett le a gyermek lelkéről. Az orvos gipszbe tette a kutya lábát, aztán bekötötte.

– Láza van – mondá – de holnap az is megszűnik. Csak szépen hagyják így és adjanak neki enni.

Berci most előhozta a zacskót, amelyben a Tinti szabadsága volt és odanyomta az orvos markába.

Nem volt egészen ezer forint, csak öt forint, de a jó doktor megelégedett ennyivel is. Egy félrattlerért ez is sok. Hm.

Most egy kicsit lesimult a Berci bánata és hagyta magát levetkőztetni, az ágyba ment, de nem tudott elaludni. S mikor már azt hittük, amint egyre csöndesebb lett a pihegése, hogy elaludt, egyszerre csak megint fölsírt keservesen.

– Mi bajod, Bercike? Mi lelt, kis bogaram? Fáj valamid?

– Eszembe jutott, hogy a Tinti nem fog szeretni többé.

– Ugyan, ne beszélj. Dehogy nem fog. Hidd meg, hogy elfelejti. Megint csak olyan jó pajtások lesztek.

De a Berci sehogy sem bízott ebben. Csóválta a fejét és újra sírt, fuldokolva, görcsösen, hogy a Tinti most már nem fogja őt szeretni.

– Oh, mama, mama! Mit ér nekem már a világ, ha a Tinti nem fog szeretni?

Az anyja az ágya szélére ült és simogatta a haját, a homlokát, törülgette a könnyes szemecskéjét. Csusromvíz lett a zsebkendője, beszélt neki történeteket hű kutyákról, kik a gazdájuk sírján haltak meg, kik a csatákba is együtt mentek urukkal és nyalták

annak a kezét, habár megrúgta őket. A történetek láthatólag lecsendesítették vagy kifárasztották, nem sírt többé.

– Mama, gyújts gyertyát, kérlek.

– Minek, fiam? Hiszen most alvás ideje van.

– Látom a Tinti rám szegezett szemét a sötétben – szólt borzalommal – gyújts gyertyát, hogy ne lássam.

– De hiszen a Tinti a cselédszobában van. Oda vitte a Róza.

– Mindegy, mégis látom. Rám néz a Tinti szemrehányóan.

– Hunyd be a szemedet, próbálj elaludni, gyermekem és mindjárt nem látsz semmit.

– Ha behunyom a szememet, úgy is látom. Csak te gyújts gyertyát, mama. Félek, félek a Tinti szemétől.

Magára húzta a paplant, vacogott a foga:

– Hamar gyújts gyertyát, mama!

Meg kellett gyújtani a gyertyát, így aztán el tudott beszélgetni, míg végre hajnal felé elnyomta az álom, miután a bánat kifárasztotta, meggyötörte. De ez az álom is szaggatott volt, hánykódott ide-oda, néha nehéz sóhaj szállt föl a melléből. Fölriadt, egyszer-egyszer valami idegenszerű szavakat mormogott – nem ért ez az álom semmit.

Mikor a reggelit behozták, ő még aludt. De a Tinti, mint máskor mindig, most is beosont a cseléddel az ajtón és a három lábával nagykínosan fölmászott a kis pajtása ágyába, mellé feküdt, úgyszólván alája bújt és az egyik egészséges első lábát hanyagul áttette a gyermek hófehér meztelen karján.

Berci a vézna kutyatest érintésére fölriadt és egy örömsikoltással kiáltá ki nekünk a nyitott ajtón át a nagy hírt:

– Képzeljétek... szeret.